بەرێوەبەری بانکی ناوەندی عێراقی لەبارەی 14 دۆسیەوە قسە دەکات

پارێزگاری بانکی ناوەندی عێڕاقی عەلی عەللاق ئەمڕۆ هەینی، ڕایگەیاند کە لە هەژماری بانکەکانی عێڕاقی لەدەرەوە دۆلار هاوردەدەکات، ئاماژەشیکرد بەوەی کە ڕێکارەکانی هەژمار بۆ درهەمی ئیماڕاتی کۆتایی پێهاتووە لەگەڵ تورکیاش لێکگەیشتن کراوە بۆ حەواڵەکردن بەیۆڕۆ و بە دراوی تورکی، هەروەها ئاماژەیکردبە پلانێکی فراوان بۆ پەڕەپێدانی بانکە ئەهلی وحکومیەکان. کۆبوونەوە لەگەڵ وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکاو بانکی فیدڕاڵی : عەللاق لە دیدارێکدا لەگەڵ ئاژانسی هەواڵی عێڕاقی کە ئاژانسی (موت□□ع) چاودێری کردووە ڕایگەیاند: کە بانکی ناوەندی عێڕاقی هەمیشە لە پەیوەندیدایە لەگەڵ وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکا و کۆبوونەوەی وەرزیش ئەنجامدەدەین بۆ پیاچوونەوەی سەرجەم کێشەکانی پەیوەست بەم بابەتەوە. وتیشی کە کۆبوونەوەیەک هەیە لە سەرەتای مانگی داهاتوو گرێدەدرێت لەمیانەی کۆبوونەوە وەرزیەکانی نێوان بانکی فیدڕاڵی و وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکا، لەمیانەی ئەم کۆبوونەوانەدا سەرجەم مەسەلەکان پێداچوونەوەیان بۆدەکرێت و جەختیش دەکرێتەوە سەر بابەتی حەواڵەی دەرەکی بەشێوەیەک کە هەمنی لە سیستمی داراییدا زامن بکات ئەویش پاش جێبەجێکردنی سیستەمی وەی حەواڵەی دەرەکی کەپێویستی بە هەماهەنگیەکی زۆر هەیە. هەروەها وتی کە ئەوپێشهاتانەی ئەمدواییە بنەڕەتین و ڕوواڵەتی نین لەبواری ڕێکستنەوەی بازرگانی لەسەر بنەمای حەواڵەی دەرەکی بەشێوەیەکی

ڕاست ودروست، وردەکاریەکانی ئەم بابەتەش پێویستی بەهەماهەنگیەکی زۆر هەیە لەنێوان بانکی ناوەندی و لایەنە پەیوەندیدارەکان. جەختیشی لەوەکردەوەکە کۆبوونەوەی داهاتوو لە شاری دوبەی لە ئیماڕات ئەنجامدەدرێت و کۆبوونەوە وەرزیەکان و کۆبوونەوە نائاساییەکانیش بەردەوام دەبن و پەیوەندیەکانمان بۆ ئەم مەبەستە بەردەوامیان دەبێت. ڕێککەوتن لەسەر پێدانی دۆلار بەبانکەکان: عەللاق وتیشی کە بانکی فیدڕاڵی لەگەڵ بانکی ناوەندی ڕێککەوتوون لەسەر ئەوەی کە پێویستە لەپڕۆسەی جێبەجێکردنی حەواڵەکان دەربچن و تەنها کاری سەرپەرشتیاری و چاودێری ئەنجامبدەن، ئەمەش مەسەلەیەکی ئاساییە لە بانکە ناوەندیەکاندا کە ئەمجۆرە کارانە نەکەن و خۆیان بەدووربگرن لە حەواڵەی دەرەکی، لەبەرئەوە ڕێککەوتووین لەسەر ئەوەی بانکی ناوەندی و بانکی فیدڕاڵی پێویستە دەستوەردان نەکەن لەم ڕێکارانە و پلانێکیش لەئارادایە بەئەوەی کە حەواڵەی دەرەکی لە سەکۆی ئەلکترۆنیەوە لەسەرەتای ساڵی داهاتووەوە گۆڕانکاری بەسەردابێت. ئاماژەشی بەوەکرد کە پێویستە پەیوەندیەکی نوێ بدۆزرێتەوە لەنێوان بانکەکانی عێراق و بانکە نێودەوڵەتیە باوەڕپێکراوەکان ، چونکە پڕۆسەکە لەنێوان ئەواندا بەڕێوەدەچێت و ڕۆڵی بانکی فیدڕاڵی ئەمریکی وبانکی ناوەندی عێراقی تەنها سەرپەرشتیکردن و جاودێری دەبێت. کردنەوەی زیاتر لە 40 هەژماری بانکی: وتیشی ئەمە لەم بوارەدا سەرکەوتنمان بەدەستهێنا وتوانیمان زیاترلە 40 هەژمارمان بۆ بانکەکانی عێراق کردووەتەوە لەگەڵ بانکەکانی دەرەوە.

فرەجۆرکردنی دراو: ڕوونیشی کردەوە بەمەبەستی ئاسانکاری لەحەواڵەکردنە دەرەکیەکاندا هەستاین بە فرەجۆرکردنی ئەودراوانەی کە حەواڵەی دەرەکیان پێ ئەنجامدەدرێت، ئێستا بەمهەیەوە جگەلەدۆلار حەواڵەکردنی یۆرۆ و درهەمی ئیماڕاتیشمان هەیە.

لێکگەیشتن بۆ حەواڵەکردن لە بانکەکانی تورکیاوە: عەللاق جەختیکردەوەسەر ئەوەی کەڕێکارەکانی کردنەوەی هەژمار بە درهەم و یۆوانی چینی و ڕووپیەی هیندی کۆتاییان پێهاتووە، لەمبوارەدا لێکگەیشتن لەگەڵ تورکیادا کراوە بۆ حەواڵەکردن لەڕێگای بانکەکانیانەوە بە یۆرۆ وەیان بەدراوی تورکی. ڕوونیشیکردەوە کە ئەمڕێکەرە گرنگەو بەهەماهەنگی لەگەڵ بانکی فیدڕاڵی و وەزارەتی گەنجینەی ئەمریکی بەڕێوەدەچێت ، ئەمەش بەپێچەوانەی ئەوەیە کەهەندێک وادەزانن ئەم ڕێکارە خۆدزینەوەیە لە فشارەکانی بانکی فیدڕاڵی سەبارەت بەدۆلار، چونکە ئەم دراوانە پشتێنەی دۆلاریان هەیەوئەمە بەودۆلارانە دەیانکەین کەلە بانکی فیدڕاڵی بوونیان هەیە، و بەپشتیوانی خودی بانکی فیدڕاڵی پڕۆسەکە بەڕێوەدەچێت، چونکە ئەوبانکە خوازیارە لەگەڵمان بگاتە دەرەنجام. جگەلەوەش بەیەکەم جارە ئەم ژمارەزۆرەی هەژمارەکان لە بانکەکانماندا بکەینەوە، ئەمەش هەنگاوێکی گرنگە بۆ پتەوکردنی سیستەمی بانکی لەعێراقدا، چونکە ئەم ڕێکارە وادەگەیەنێت کە لەڕووی نێودەوڵەتیەوە پەسەندکراوەوهەر بانکێکیش لەئێستادا کردنەوەی هەژماری بانکێکی عێراقی پەسەندبکات مانای وایە کە سیستەمی پێویست و پێوەرو مەرج و یاساو ڕێساکانی لەلادا ڕوونە.

کۆتاییهێنان بە کارکردن بە سەکەی ئەلکتڕۆنی : هەروەها عەللاق جەختیکردەوەلەوەی کە ئەم ڕێکارە لەمساڵدا کۆتایی بە سەکەی ئەلکتڕۆنی دەهێنێت، و پاش تەواوکردنی ڕێکارەکان وازلەم شێوازە دەهێنین ، لەمحاڵەتەشدا پڕۆسەبانکییەکان خێراتروڕێک وپێکتر وئاسانتردەبن، ڕوونیشیکردەوە کە ڕەتکردنەوەی حەواڵەکان هۆکاری خۆیان هەیە ، بەڵام بانک و حەواڵەکاران فێری مەرج و خاڵەکانی حەواڵەکردن دەبن لەکاتی داواکردنی حەواڵەکانیان ، چونکە شێوازی ڕوواڵەتی لەرێداهەیە وەکو نیشانەو نمرەکردن، بەڵگەنامەش هەن کە پێویستە لەلای سوودمەند بوونیان هەبێت ، وەکو ئەوەی کەکۆمپانیاکان ناسراوبن ونرخەکانیان هەرزان بن ، ئەوجا بە گوزەرکردنی کات ، هاوردەکار فێردەبێت کە مەرجەکانی حەواڵەکردن جێبەجێبکات. ڕاستی وناڕاستی هەواڵی کەمکردنەوەی ڕێژەی دۆلار لەلایەن ئەمریکاوە: وتیشی بانکی فیدڕاڵی و گەنجینەی ئەمریکی سەرجەم داواکارییەکان دابیندەکات کەپەیوەندیان هەبێت بە پڕۆسەی دابینکردن و پشتیوانیکردنی دراوبە عێراق ئەویش بەمەرجی پەیڕەوکردنی یاساوڕێسای ڕاست ودروست بەجووڵەی پارەکان، ئەمەش بەرژەوەندی هەردوولا بەدیدەهێنێت و سیستەمی دارایی ڕەوانتردەکات و لە پڕۆسەی وگوماناوی دەیانپارێزێت ، وەکو سپیکردنەوەی پارەوداراییکردنی تیرۆر ، لەبەرئەوە ئەوپارانەی کەلە دەرەوەی عێراقدان پارەی عێراقین و هیچ کەت وبەندێکیان لەسەرنیە، بەڵکو هەلومەرج و پێوەرگەلێک هەن چ بە دۆلار وەیان بە دراوی ئەوڕوپی کەپێویستە ڕەچاوبکرێن.

هەندێک کەسیش پێیان وایە کە گەرئەوپارانە لەوڵاتێکی دیکەدا بووایە ئەوا بەبێ مەرج دەدران بەڵام ئەم پێوەرانە نێودەوڵەتین و لە دراوەکانی دیکەشدا وەکو یۆڕۆ و یەوانی چینی و جونەیهی ئەستەڕلینیش پەیڕەودەکرێن. فراوانکردنی پڕۆسەی فرەجۆرکردنی مامەڵەدەرەکیەکان بە هەموو بانکەکانی عێراق: عەللاق ڕوونیشی کردەوەکە ئامانجمان ئەوەیە هەموو بانکەکان پێویستەبانکی نێردەیان هەبێت ، چەندین ساڵیشە جەختیشمانکردەتەوە سەر ئەم بابەتە، چونکە ئەوبانکەی کە خاوەنی بانکی نێردەیی نەبێت ئەوا ناتوانێت کاری ڕاستەقینەی خۆی ئەنجامبدات ولەجیهان دادەبڕێت ،هەندێک بانکیش هەن لەم پڕۆسەیە دواکەوتن لەحاڵەتێکدا شێوازی سەهل وسانا هەبوون بەڵام مکووڕنەبوون لەسەرکارکردن لەمبوارەدا، بەڵام ئێستا هەموو بانکەکان درکیانکرد بە گرنگی پەیڕەوکردنی ئەم ڕێکارە. وتیشی کە هەربانکێک کەدەگاته ئەم بۆچوونەی کەلەلای بانکی نێردەیی سیستەمکی چاودێری هەبێت بە جووڵەی پارەکان و پێوەرەنێودەوڵەتییەکان ڕەچاودەکات و بوونی سیستەمێک پەسەندەکات بۆ چاودێریکردنی سپیکردنەوەی پارەو داراییکردنی تیرۆرئەوا دەچێتە ئەمبوارەوە. هاوردەکردنی دراوی هەمەجۆر دەچێتەواری جێبەجێکردنەوە: ئاماژەشی بەوەکرد کە پڕۆسەکانی هاوردەکردن بە دراوی هەمەجۆر چووەتە واری جێبەجێکردنەوە، بۆنموونە لەگەڵ لایەنی چینی و یۆڕۆ ئەم پڕۆسەیە دەستیپێکردووە بەدرهەمی ئیماڕاتیش هەفتەی داهاتوو دەستپێدەکات. خوازیارین داوای دۆلار کەمببێتەوە: هەروەها وتی مەبەست لەم ڕێکارانە کەمکردنەوەی خواستە لەسەر دۆلار ، کەچی هەندێک لەبازرگانان ئەم سیستەمە پەیڕەوناکەن بەڵکو دۆلاری بازاڕدەکەن ، ئەمەش کێشە

دروست د□کات و نرخی د□لار د□ش□و□ن□ت ، وات□ ک□ش□ک□ ل□ فشاری ک□م□□□ ک□س□ک□و□ پ□یداد□ب□ت ب□ د□لار،
ک□چی □□کاری □است ه□ن ب□ح□وا□□کردن. ع□للاق □اشیگ□یاند ک□ کارکردن ل□گ□□ حکوم□ت ب□رد□وام□ ب□
کا□کردن□و□ی فشار□کانی س□ر نرخ□کان ب□گشتی ل□ر□دا بینیمان ک□ س□ ک□م□□□ ه□ن ک□ کاریگ□ریان
ل□س□رنرخ□کان ه□ی□ ب□نموون□ ه□ند□ک ه□ن ک□ مام□□□ی د□لار ل□ناوع□□اقدا د□ک□ن، حکوم□تیش ب□یاری
د□رکردوو□ ک□ مام□□□کردن ل□ناوع□□اقدا ب□د□لارن□کر□ت، ک□م□□□ی دوو□میش ئ□وبازرگانان□ن ک□ ک□لوپ□ل
د□ک□ن ب□ب□ ب□کارهانانی س□ک□ک□ وب□ب□ پ□ی□□وکردنی سیست□می ح□وا□□کردن، ل□ر□داد□ستمان کردوو□ ب□
شیکردن□و□یان، و□کو بازرگانی جگ□ر□ ک□ب□□ ک□ب□□□ژ□ی س□داس□د د□لار د□ک□ش□ت□و□، د□ستیشمانکردوو□ ب□
شیکردن□و□ی ئ□وک□لوپ□لان□ی ک□ د□ن□ ع□□اق و□کو م□بایل . ب□دوداچوون ب□ بازا□ : □وونیشکرد□و□ک□
ل□ر□دا پ□□س□ی ب□دوداچوون ه□ی□ ب□ بازا□ ، ک□گ□کان ، ب□ شار□زابوون ل□و□ی ک□ ب□ح□وا□□ی ف□رمی
د□ن□ ناو□و□ ئ□ویش تاکو دووریان بک□ین□و□ل□ فشارخستن□ س□ر بازا□ی د□لار و ب□رد□وامیش د□بین تاکو
ئ□وانی دیک□ش د□گر□ت□و□. ح□وا□□ی ع□□اقی□کان ب□د□لار : ه□رو□ها ئاماژ□ی ب□و□کرد ک□ بن□مای گشتی
ئ□و□ی ک□ ئ□نجوم□نی و□زیران ب□یاری ل□س□رداو□ ، ب□و□ی ک□ پار□دان ل□ناوع□□اقدا ب□دیناربی□ت ن□ک
د□لار ، ب□□ام ه□ند□ک ک□ش□ه□ی□ ه□شتا ل□ق□ناغی ل□ک□□ین□و□دای□، ک□بوون□و□ی□کی ه□بو ل□ و□زار□تی
پلاندانان د□رباز□ی گر□ب□ست□کان و دان□و□ی پار□ ب□د□لار وب□دینار ، ل□ر□دا ک□م□□□ پ□شناز□ک ه□ن ک□
تاووتو□د□کر□ن، ب□ د□زین□و□ی □□گاچار□ی گونجاوب□یان، پ□شر ه□ند□ک ح□وا□□ه□بوون گ□ر
ب□دینارئ□نجامبدر□ت ل□لای سوودم□ندهیچ گرنگی□کی نی□، ب□□ام ئ□ستا ل□س□رب□ندی چار□س□رکردنی
ک□ش□ک□داین. میکانیزم□کانی هاورد□کردنی د□لار ل□لای□ن بانک□ ناحکومی□کان□و□: ع□للاق □ایگ□یاند ک□
د□ستکراو□ ب□ هاوورد□کردنی د□لارل□بانک□ ع□□اقی□کانی د□ر□و□ ب□ ناو□و□ی ع□□اق ، ه□نانی د□لاریش ل□
د□ر□و□ ل□و ه□ژمارانای□ ک□ل□ بانک□ ع□□اقی□کانی د□ر□و□د□ن، سوود□ک□شی ئ□و□ی□ک□ ئ□ود□لاران□ ناچن□
شو□نی دیک□ ب□□کو د□ن□و□ناوع□□اق ، □انمای□کانی بانکی ناو□ندی د□رف□ت نادات ب□و□ی ک□ بانک□ک□
□□ژ□ی□کی ز□ری ل□دراوی بیانی ل□د□ر□و□ ه□□گر□ت، م□گ□رب□□□ژ□ی□کی دیاریکراون□ب□ت، ول□مبوار□شدا
□□سای تایب□تمان دا□شتوو□ ، بانکی ناو□ندیش ل□داوای بانک□ک□ د□ک□□□ت□و□ ک□ د□لار هاورد□د□کات پ□ش
□□زام□ندی و □وونکردن□و□ی س□رچاو□ی پار□ک□ ، وتیشی ب□ه□ی ف□رقی نرخ□ک□و□ فشارل□س□ر بانک□کان ه□ی□
ب□ ک□شان□و□ی پار□کانیان ب□ی□ ن□ختین□یان ک□میکردوو□، دراوی بیانیش ل□چ□ندین □□گ□و□ د□ست د□ک□ون
، ن□ک ت□نها ل□بانکی ناو□ندی□و□. ئ□نجامدانی ل□کو□ین□و□ی□ک ب□ پ□یک□رسازکردنی بانک□کانی ع□□اق:
ه□رو□ها ع□للاق ج□ختیل□و□کرد□و□ ک□ پلان□کی □وون ه□ی□ ب□ بانک□ ناحکومی□کان ب□ ی□کانگیرکردنیان و
□استکردن□و□ی بارود□خ□ک□یان، ل□ر□دا پلان□کی فراوان ل□ئاراداي□ ب□یان ک□ پاشان □اد□گ□ی□نر□ت،
ه□رو□ها ل□گ□□ س□ر□ک و□زیران محمد شیاع سودانی ل□مبار□ی□و□ ل□س□رخ□تین ، چونک□ بانک□ ناحکومی□کان
پشکیان ل□ک□رتی بانکیدا قورستر□.